

BLU360 1 Bacheloroppgave

Kandidat 25

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Automatisk poengsum	Leveret
1 Opplasting av bacheloroppgave	Filopplasting	Manuell poengsum	Leveret
2 Opplasting av samtykkeskjema	Filopplasting	Manuell poengsum	Leveret

BLU360 1 Bacheloroppgave

Emnekode	BLU360	PDF opprettet	24.08.2016 10:10
Vurderingsform	BLU360	Opprettet av	Hilde Lyster
Starttidspunkt:	12.05.2016 08:45	Antall sider	35
Sluttidspunkt:	02.06.2016 13:45	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606230000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

Informasjon

Eksamensinformasjon:

[Eksamensinformasjon for innlevering](#)

Forside:

[Framsidedmal Bachelor-mal med Nord logo](#)

Samtykkeskjema:

[Samtykke til Nord universitets' bruk av prosjekt, kandidat bachelor og masteroppgaver](#)

Opplasting av bacheloroppgave

Opplasting bacheloroppgave

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3366896_5224938
Filtype	pdf
Filstørrelse	991.825 KB
Opplastingstid	02.06.2016 08:44:58

Neste side
Besvarelse
vedlagt

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: BLU360

Navn: Ilona Samuelsen Molund

Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?

How could an pedagogical leader prevent bullying in kindergarten?

Dato: 02.06.2016

Totalt antall sider: 27

Forord

Med denne bacheloroppgaven markerer jeg avslutningen på barnehagelærerutdanningen. Jeg har vært så heldig at jeg har fått fordype meg i et tema som jeg syns er interessant og som engasjerer meg. Det har vært en lærerik prosess og jeg sitter tilbake med bedre forståelse på hva som kan gjøres for å forebygge mobbing i barnehagen.

Jeg vil takke de tre informantene mine som stilte til intervju. Dere har gitt meg mye og god informasjon om dette tema. Jeg vil også takke min veileder Karen for gode råd og tilbakemeldinger. Du hadde troen på meg og det gav meg motivasjon til å gjøre mitt beste. Tilslutt vil jeg takke min søster som har tatt seg tid til å lese gjennom oppgaven min og som har rettet mine feil.

Tusen takk!

Sammendrag

Problemstillingen min er: *Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?*

For å få svar på problemstillingen har jeg valgt en kvalitativ metode der jeg intervjuet to pedagogiske ledere og en styrer fra to ulike barnehager. Noe av teorien jeg har brukt er hentet fra «Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen», «Tiltak mot mobbing starter i barnehagen», «Mobbingens psykologi» og «Å være leder i barnehagen». Jeg ønsker å finne ut hva pedagogiske ledere mener er mobbing og hvilke tiltak de bruker for å forebygge mobbing.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	S.4
1.2 Begrunnelse for valg av tema	S.4
2. Teori	S.5
2.1 Hva er mobbing	S.5
2.2 Mobbing i barnehagen	S.6
2.3 Forebyggende tiltak	S.7
3. Metode	S.10
3.1 Kvalitativ metode	S.10
3.1.1 Pragmatisk tilnærming	S.11
3.2 Valg av informanter	S.11
3.3 Intervju	S.11
3.4 Etske hensyn	S.12
3.5 Kildekritikk	S.12
4. Resultater	S.12
4.1 Mobbing i barnehagen	S.13
4.2 Forebyggende tiltak mot mobbing	S.13
5. Drøfting	S.17
5.1 Mobbing i barnehagen	S.17
5.2 Forebyggende tiltak mot mobbing	S.18
6. Konklusjon	S.25
7. Litteraturliste	S.26
8. Vedlegg	S.27
Intervjuguide	S.27

Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema

De siste årene har det vært mye fokus på mobbing i media og ute i samfunnet. Det har ikke vært like mye fokus på mobbing i barnehagen, som i skolen. Dette fordi det kan virke som at det er vanskelig å forestille seg at små barn kan mobbe. Undersøkelser viser derimot at mobbing forekommer i barnehagen. Et spørsmål er om økt kompetanse om temaet kan få personalet til å gripe inn i mobbingen i en tidlig fase av og på den måten redusere mobbing i barnehagen, og kanskje også i skolen.

«Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.» (Barnehageloven § 1. Formål, 3.ledd)

I følge barnehageloven skal barnehagen jobbe for å forebygge mobbing. Barnas atferd i forhold til hverandre, er avhengig av hvordan personalet i barnehagen forholder seg til hverandre og møter hvert enkelt barn. Voksne skal være gode rollemodeller for barna og med sin holdning og væremåte skal dem vise barna hva som er ønsket og akseptabel atferd. Her har den pedagogiske lederen et ansvar. Pedagogisk leder skal veilede personalet i barnehagen slik at alle får en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver, de må jobbe ut fra en felles plattform. Som det står i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2011) skal pedagogisk leder skal sørge for at *«personalet fremmer positive holdninger som motvirker avvisning, mobbing og vold»* (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2011, s. 23).

Grunnen til at jeg har valgt å ta for meg tema om mobbing er fordi jeg selv har opplevd en barndom med mobbing. Jeg kjenner også folk som har vært mobbet og hvordan dette har påvirket deres liv i voksen alder. Jeg vet hvor skadelig det kan være å bli mobbet og ser viktigheten av at det er tilstedeværende og kompetente voksne som bryter inn. Jeg vil komme til å oppleve situasjoner med mobbing når jeg kommer ut i arbeidslivet og det er relevant å vite hvordan jeg skal jobbe for å forebygge mobbing. Derfor ble min problemstilling som følgende:

Hvordan kan pedagogiskleder forebygge mobbing i barnehagen?

Jeg har gjort avgrensinger da mobbing er et stort tema. Jeg skriver hva mobbing er og hvilken type mobbing som forekommer i barnehagen og hva pedagogisk leder ser på som mobbing. Jeg skriver også om hvordan pedagogisk leder kan forebygge mobbing ved bruk av strategier som kan utvikle og fremme positiv atferd blant barna. Her trekker også inn personalet da deres delaktighet og engasjement er avgjørende for å kunne forebygge mobbing.

2. Teori

2.1 Hva er mobbing

Mobbing er et begrep som brukes ulikt i forskjellige sammenhenger, den er et fenomen som finnes i alle sosiale settinger der det er mennesker. Begrepet benyttes om alt fra erting til overgrep (Manifest mot mobbing 2011-2014). For å kunne oppdage og bekjempe mobbing, er det viktig å ha kunnskap og en felles forståelse om fenomenet mobbing. Barnehage personalet må ha kunnskap om sosiale relasjoner for å vite hvordan barn hevder seg selv og når det er på tide å gripe inn i situasjoner der det er tegn til mobbende atferd blant barn. Dan Olweus som er en av Norges og Skandinavias fremste mobbeforskere har gjort studier på mobbing. Hans definisjon på mobbing: *«En person er mobbet eller plaget når han/ hun gjentatte ganger over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Den som mobbes har vanligvis ikke så lett for å forsvare seg og er ofte hjelpeløse over for den som plager han/henne»* (Olweus, 1992b: s.17-18, gjengitt i Helgesen, 2014, s.21). En annen norsk forsker Erling Roland sin definisjon på mobbing: *«Med mobbing eller plaging forstår vi fysisk eller psykisk vold mot et offer, utført av en enkeltperson eller grupper. Mobbingen forutsetter et ujevnt maktforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid»* (Roland & Vaaland, 2003, s.8 gjengitt i Helgesen, 2014, s.21). Roland (1983, gjengitt i Helgesen, 2014) ser på mobbing som et *«gruppefenomen der mobbingen er avhengig av at grupped medlemmene passivt aksepterer negative handlinger.»* Olweus (1992) vil ikke definere en krangel eller konflikt mellom personer som er omtrent like sterke fysisk eller psykisk som mobbing, da det er lik balanse i styrkeforholdet. Søndergaard (2009) beskriver mobbing som sosiale prosesser på avveie, der personer blir vurdert innfor eller utfor et fellesskap. Hun bruker begrepet eksklusjonsangst som handler om at mennesket er avhengig av å tilhøre et fellesskap. Når tilhørigheten til gruppen trues oppstår angsten for å bli utstøtt fra fellesskapet.

Helgesen (2014, s.74-75) beskriver vanskelige samhandlinger i barns lek, som kan tippe over i mobbing. Barn tar sin posisjon i gruppen og blir posisjonert av andre. Utestenging fra grupper kan forekomme når barn ikke greier å forhandle seg til posisjoner i gruppen. Det kan også forekomme når barn ikke blir ening om hva som er tillat og ikke tillat i lek.

2.2 Mobbing i barnehagen

Mobbing blant barnehagebarn syns og ikke hatt fått den samme oppmerksomheten, slik som mobbing i barneskolen. Derfor er ikke mobbing blant små barn et særlig kjent fenomen. Det kan skyldes oppfatningen til personalet og foreldre om at små barn ikke mobber. Derfor syns ansatte i barnehagen at det er vanskelig å definere atferden de ser i barnehagen som mobbing (Manifest mot mobbing 2011-2014).

I følge Helgesen mener noen barnehageansatte at barna ikke mobber bevist og vil derfor ikke bruke begrepet «mobbing» i barnehagen. Denne oppfatningen at barnehagebarn er for små til å mobbe, begrunnes med at de ennå ikke har den modenheten som skal til for å utføre bevisste handlinger som å stenge andre barn ut fra fellesskapet.

(Helgesen, 2014,s.11)

I følge Midtsand, Monstad, & Søbstad,(2004) «*ser barn den umiddelbare effekten, at det barnet de stenger ute blir lei seg, men ikke den langsiktige effekten av sine handlinger.*» Noe av dette er grunnen til at mange ikke vil kalle det for mobbing i barnehagen. Kristensen (2014) «*fastslår at begrepet erting blir brukt i barnehagen fremfor mobbing, og at utestenging og plaging ikke blir kategorisert som mobbing. Hun hevder at begrep som erting, plaging og utestenging er mer uskyldig og uten baktanke, og er derfor ord som heller blir brukt enn mobbing.*»

I følge FUB (foreldreutvalget for barnehager)forekommer det mobbing i barnehagen. Selv om det ikke er et stort problem i barnehagene, er det et problem for det barnet som blir mobbet. Mobbing i barnehagen kan være handlinger som utestenging, dytting, bli kalt dumme ting, bli fra tatt leker og eiendeler, ignorering og erting over tid (Mobbing i barnehagen, 2012). Midtsand et al. (2004) anslår at mellom 10 til 12 % barn i barnehagene opplever å bli mobbet opp til en eller flere ganger i uken. 6 -8 % opplevde de var mye eller veldig mye plaget av andre barn. En undersøkelse som Helgesen (2014) viser til, gjort av Crick, Casas og Ku (1999) viser at det forekommer mobbing blant barn helt ned i treårsalderen. Opplevelsen av mobbing er subjektiv. Det vil si at mobbing oppleves forskjellig for ut fra hvem som opplever det. Derfor kan man ikke fastslå at noen spesifikke handlinger er mobbing, definisjonsretten ligger hos den som føler seg utsatt for mobbing (manifest mot mobbing 2011-2014).

2.3 Forebyggende tiltak

Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?

For å forebygge mobbing i barnehagen må den pedagogiske lederen ta ansvar for å forhindre at det skjer. Gotvassli (1999) definerer lederskap som «et forsøk på å påvirke atferden til et individ eller gruppe» (Gotvassli 1999, gjengitt i Skogen, Haugen, Lundestad & Vaagan Slåtten, 2009, s.20). Pedagogisk leder må få personalet til å se hvordan deres holdninger kan være med på å forebygge mobbing. De må være bevisste på hvordan de opptrer for andre barn og voksne. For å gjennomføre felles handlinger mot mobbing, må pedagogisk leder sammen med personalet ha utviklet en felles handlingsplan på hvilke tiltak som skal brukes ved ulike situasjoner. I følge Pettersen (1997, gjengitt i Midtsand et al. 2004) må pedagogisk leder i heve personalets kompetanse i forhold til hva mobbing er som fenomen og hvordan kjenne igjen tegn på barn som mobber og som mobbes.

Relasjonskvaliteten voksne har til hvert enkelt barn kan enten virke forebyggende eller fremmede av negativ atferd hos barn. Barna skal møtes av varme og tilstedeværende voksne som gir omsorg. Trygghet øker trivselen og bidrar til positiv utvikling. Lund (2014, s.125) hevder et barns atferd har sammenheng hvordan det blir møtt og bekreftet av voksne. Noen voksne kan oppleve et barn som vanskelig å forholde seg til, som kan påvirke måten den voksne forholder seg til barnet. Gjennom refleksjon kan personalet bli bevisst på forholdet dem har til hvert barn og endre på sin holdning og væremåte. Det er voksne sitt ansvar å sørge for gode relasjoner til barn. Lund (2014, s.118) hevder pedagogisk leder må snakke med personalet om hvordan de kan samarbeide med hverandre for å støtte barn med utfordrende atferd. Når personalet er sammen om dette, er det lettere å være en varm og tydelig voksen. I følge Bøe & Thoresen (2015) er endring av holdninger en pågående varig prosess. Pedagogisk leder og personalet må hele tiden reflektere over sin praksis for å finne bedre måter å håndtere ting på og endre på det som ikke har virkning.

Et miljø som fokuserer på anerkjennende væremåte er med på å forebygge mobbing. Derfor er det også viktig at personalet er bevisst på sine holdninger, at pedagogisk leder og personalet forholder seg til barna og hverandre på en anerkjennende måte. Olweus (2002) «hevder ros og vennlig oppmerksomhet fra voksne en viktig forutsetning for å påvirke barnas oppførsel. Barnet speiler seg i omgivelsene, det får kunnskap om seg selv gjennom reaksjoner og vurderinger omgivelsene gir på barnets handlinger og egenskaper.» Midtsand et al.(2004, s.73) hevder anerkjennende tilbakemeldinger fra voksne, når barnet gjør noe som er bra kan gi

barnet en positiv oppfatning av seg selv, som vil påvirke barnets handlinger. I følge Midtsand et al.(2004,s.82-83) vil et *«Godt samhold mellom de voksne vil styrke gruppefølelsen i barnegruppen da barn påvirkes av deres væremåte. Om anerkjennende væremåte er en felles sosial norm blant personalet, kan det også bli en felles sosial norm for barna, som kan bidra til å forebygge mobbing.»*

I et barnehagemiljø som preges av trygge og varme voksne er det også trygge barn. Trygghet forebygger negative handlinger. Lund (2014, s.122) hevder pedagogisk leder må bevisst gjøre personalet på hvordan man kommuniserer med hverandre, også i utfordrende situasjoner, at *«personalet er raus over for hverandres feiltrinn og ulikheter som personer.»* Slik vil arbeidsmiljøet bli preget av trygghet og åpenhet. Pedagogisk leder skal være rollemodell for personalet å vise dette gjennom holdning og handling. Pedagogisk leder må være tydelig på hva som forventes av personalet, i forhold til holdninger og oppgaver. I følge Skogen et al. (2005,s. 105) er gode tilbakemeldingsrutiner hensiktsmessig å bruke for å fremstå som en tydelig leder. *«Dette for å motivere, skape trivsel og trygghet, men også for å diskutere og klargjøre oppgaver med personalet.»* Om pedagogisk leder må ta opp en hendelse med en person, skal det gjøres på en rolig og vennlig måte. Lund (2014, s.123) hevder at personalet tydelig må kommunisere begrensninger hos seg selv for å få støtte av resten av pedagogisk leder og resten av personalet når noe blir utfordrende.

Pedagogisk leder og personalet må være tydelig for barna. Tydelighet er et viktig for å forebygge mobbing. Midtsand et al. (2004, s.70) trekker fram at pedagogisk leder sammen med personalet må ha *«avklart et felles handlingsmønster i forhold til grensesetting og andre handlinger. En grense må være situasjonsbestemt, men det må være enighet om at atferd som går utover andre er uakseptabel.»* Roland (2007) fastslår at voksne skal anerkjenne god atferd, men at det også er viktig og ikke være redd for å gripe inn overfor dårlig atferd. Olweus (1992, s.62) hevder at passivitet ovenfor negative handlinger og atferd kan gi barna et inntrykk av at voksne godtar slike handlinger. Derfor må pedagogisk leder og personalet være tydelige forbilder ved å gripe inn bestemt og konsekvent når dem ser uakseptabel atferd. Da blir det tydelig for barna at slik oppførsel ikke godtas og at det får konsekvenser. Rydland Tholin (2012) hevder at voksne skal være rollemodeller ved at dem selv opptrer slik dem vil at barna skal opptre. Det de voksne sier må oppfølges av tilsvarende handlinger. Voksne skal gi barna konkrete på hva som er rett og galt.

Observasjon av barnegruppen er et viktig tiltak for å forebygge mobbing. Pedagogisk leder må sørge for at alle barn blir sett, både de som gjør mye av seg og de som ikke gjør mye av seg. Tilstedeværende voksne observerer det som skjer i samspillet mellom barn. I følge Lund (2014,s.118) kan vanskelige situasjoner mellom barn bli oppdaget i tide om det er voksne i nærheten. *«Situasjoner der mobbing kan oppstå, kan forbygges der det er voksne som tar barnas atferd på alvor, og ser når det er på tide å bryte inn.»* Lund (2014) hevder at pedagogisk leder og personalet må diskutere seg frem til gode observasjons rutiner som sørger for at alle barn blir sett av en voksen. Midtsand et al. (2004) trekker frem at voksne må være *«positive autoriteter i barnegruppen, vise inkluderende atferd og støtte og veilede barn som kan stå i fare for å utvikle negativ atferd, også de barna som gjøre lite av seg.»* Midtsand et al. (2004,s.77) hevder barn med høy selvhevdelse kjennes igjen ved at de er dominerende i sin væremåte og i samspill med andre barn. De bestemmer mye og liker å ha makt. Disse barna kan utvikle mobbeatferd. *«Barn som kan utvikle plageratferd har vanskelig for å lese sosiale situasjoner. De mestrer ikke sosiale spilleregler som kreves for å delta i lek.»*

Midtsand et al. (2004, s.76) trekker fram barna med liten selvhevdelse. *«Disse barna blir fort usynkelig for omgivelsene da de lite pågående. De tar lite initiativ i lek med andre barn og uttrykker sjelden sine ønsker og behov. Barn med lav selvhevdelse kan utvikle en offeratferd og har lett for å bli mobbet.»* Derfor er det viktig at voksne er tilstedeværende og støtter det enkelte barnet når det bygger relasjoner i lek og samspill med andre barn. Lund (2014) hevder at det er den voksnes oppgave å være guide som noen ganger må gå foran som et godt eksempel for å veilede i barnas kommunikasjon og lek. Midtsand et al. (2004, s.78) hevder pedagogisk leder må *«styrke barna ved å bekrefte barnas positive initiativ, hjelpe dem å vise sin indre styrke og gjøre dem oppmerksom på følgende av egne handlinger.»*

Et annet tiltak for å forebygge mobbing er å snakke om barnets egne og andres følelser. Lund (2014) hevder barns atferd som språk eller uttrykk for følelser kommer av barnets livserfaring. Midtsand et al. (2004 s.72) hevder at det kan det være vanskelig for barn å sette ord på sine følelser eller hensikter, derfor kan barn hevde seg med sosialt uakseptable strategier som f.eks. slåing eller dytting. Her må pedagogisk leder gjøre barnet oppmerksom på følgende av sine handlinger og veilede barnet til å finne andre måter å uttrykke seg på. Midtsand et al. (2004 s.75) trekker fram fordelen med å snakke med barn om følelser barna selv kjenner, eller beskrive andre barns følelsesuttrykk. Dette kan støtte dem i å utvikle empati. De kan lære å tolke og forstå andre barns følelsesuttrykk, som vil være avgjørende for å opptre empatisk.

I følge rammeplanen (2011) har tidlige erfaringer med jevngamle barn stor betydning for barns samspillferdigheter. Derfor er barnehagen en viktig arena for å utvikle sosial kompetanse som gjør det mulig for barn å utvikle vennskap. Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen utvikles i samspill med barn og voksne, i alle situasjoner. Barna må få varierte samspillserfaringer. Barn som mangler denne evnen kan få problemer med å bli inkludert av andre barn, derfor er det pedagogisk leder og personalets ansvar å gi barn denne kompetansen. Barn som har sosial kompetanse, mobber ikke andre barn.

Rollespill som et egnende verktøy å bruke for å styrke barnas sosiale kompetanse og for å forebygge mobbing. Roland (2007 s.107) hevder at barn kan gå inn i ulike roller og kjenne konkret hvordan situasjoner kan oppleves for andre. Barna kan selv være en del av rollespillet, dukker og figurer kan også brukes. Det er vanlig at personalet i barnehagen har rollespill for barna. Å snakke med barna om det de opplevde, kan bevisstgjøre barna på hva som er ønsket og uønsket atferd og hvordan handlinger kan ha følger for andre. Midtsand et.al (2004) trekker fram samlingsstunder som en fin anledning til å holde samtaler med barna om hvordan de skal være med hverandre. Hva de ønsker skal bli bedre og hva som kan gjøres for at alle skal ha det bra i barnehagen. Roland (2007s.104) nevner litteratur som passert til barn og som fokuserer på temaer som mobbing, vennskap og følelser kan være forebyggende mot mobbing. Barn kan leve seg inn og identifisere seg med karakterene i bøkene.

3. Metode

Metode er en fremgangsmåte som brukes for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål. Det er to hovedtyper metoder, kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode brukes til å fange opp menneskelige uttrykk som handlinger og språklige ytringer. Kvantitativ metode brukes til å finne svar på noe som kan telles eller som er målbart (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

3.1 Kvalitativ metode

Denne måten å forske på kan brukes til systematisering av og gi innsikt i menneskelige uttrykk, enten språklige ytringer (skrift eller tale) eller handling (atferd). Jeg har valgt intervju som forskningsmetode der jeg intervjuet to pedagogiske ledere og en styrer for å få svar på problemstillingen min. I et kvalitativt intervju påvirker forsker og informant forskningsprosessen (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

3.1.1 Pragmatisk tilnærming

En Induktiv tilnærming trekker slutninger fra det spesielle til det allmenne, fra empiri til teori. Forskeren møter til intervju med åpent sinn med et ønske om å søke ny kunnskap på områder det finnes liten kunnskap fra før av. Deduktiv tilnærming går fra teori til empiri, forskeren har mye forhåndskunnskap og vet hva som skal sees etter og har klare hypoteser som kan bekreftes eller avkreftes (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

Jeg har valgt å bruke pragmatisk tilnærming som ligger mellom de nevnte tilnærmingene. Jeg har antagelse om hvordan resultatene vil bli da jeg allerede har litt kunnskaper om tema, men jeg er åpen for at hypotesen kan endre seg (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

3.2 Valg av informanter

Jeg har valgt å intervju en styrer og to pedagogiske ledere i to ulike barnehager. Jeg intervjuer pedagogiske ledere da det er det min problemstilling fokuserer på. Mobbing er et viktig og alvorlig tema som har et stort fokus, og som burde tas på alvor da mobbing også forekommer i barnehagen. Dette burde være noe pedagogiske ledere har mye fokus på. Pedagogiske lederne jobber tett på barn og personal på avdelingen og kan fortelle om det er mobbing i barnehagen og hvordan dem, sammen med personalet jobber for å forebygge dette. At jeg har intervjuet en styrer, ser jeg på som en fordel da jeg kan få vite hvordan styrer jobber med personalet i barnehagen for å forebygge mobbing. Begge pedagogiske lederne har førskolelærerutdanning og har jobbet som det i 9 og 15 år. Den ene pedagogiske lederen har prøvd seg som styrer en kort periode. Styrer har førskolelærerutdanning i bunnen med videreutdanning i styrerutdanning. Mitt valg av informanter var tilfeldig. Jeg hadde bestemt meg for å kontakte disse to barnehagene på forhånd, uten at jeg hadde noen annen bakgrunnsinformasjon om dem. Alle informantene takket ja til å stille opp til intervju.

3.3 Intervju

I forkant av intervjuene lagde jeg en intervjuguide (s.27) med spørsmål jeg ville ha svar på for å kunne besvare problemstillingen min som er: *Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?* Etter å ha avtalt tid for intervju, sendte jeg intervjuguiden på mail i forkant av intervjuene, slik at de fikk tid til å forberede seg. Infoskriv fra skolen om bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen sendte jeg samtidig, slik at informantene vet hva dem samtykker til. Jeg hadde på også på forhånd informert dem om det som stod på infoskrivene om bl.a. at intervjuene ville bli tatt opp på båndopptaker.

Jeg har valgt å ha et halvstrukturert intervju der intervjuet foregår som en samtale mellom meg og informant, begge har innflytelse for hvordan intervjuet forløper. Ved bruk av båndopptaker går jeg ikke glipp av noe som blir sagt og jeg kan fokusere på intervjuobjektene. Jeg presenterer samtaletemaene og styrer intervjuet gjennom å stille delspørsmål (Bergsland & Jæger, 2014, s.72). Dette for å få svar på hovedspørsmålene, men også for å kunne stille delspørsmål for å oppklare det som blir sagt. Som intervjuer ønsket jeg å løse opp stemningen ved at informantene kunne fortelle litt om seg selv. Jeg fortalte kort om bacheloroppgaven min og meg selv. Avslutningsvis kunne informantene komme med innvendinger om dem hadde behov for det. Som intervjuer opplevde jeg at informantene følte seg trygg nok til å snakke fritt om egne opplevelser og erfaringer, noe som er en fordel for kvaliteten på innsamlet data (Bergsland & Jæger, 2014, s.72). Intervjuene hadde en varighet på 40 og 60 minutter.

3.4 Ethiske hensyn

For at informantene skal være anonyme har jeg valgt å bruke styrer, pedagog 1 og pedagog 2. Styrer og pedagog 1 jobber i samme barnehage. På forhånd av intervju, gjennom infoskriv og på intervju dag fortalte jeg hvordan opptakene skulle brukes og at dem slettes så fort opptakene er ferdig transkribert. Avtalen om sletting av opptak er også gjennomført.

3.5 Kildekritikk

Konklusjonen i denne oppgaven vil være et resultat av drøftingen fra datanalysen. Drøftingen har jeg gjort med resultatene fra intervjuene og teorien jeg har valgt.

Hadde jeg valgt andre informanter, en annen tilnærming og innsamlingsmetode kunne resultatene, drøftingen og konklusjon blitt annerledes.

4. Resultat

I dette kapitlet presenteres resultatene av min dataanalyse. Jeg har valgt ut det som jeg tror vil svare på min problemstilling: *Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?* For å kunne analysere datamaterialet har jeg brukt lydopptaker. Der etter transkriberte jeg datamaterialet i kategorier for å få en oversikt og for å kunne plukke ut det som er mest relevant for oppgaven min. Resultatene vil bli sett i forhold til teori og drøftet i drøftingskapitlet. Funnene er delt inn i to kategorier:

1. Mobbing i barnehagen
2. Forebyggende tiltak mot mobbing

4.1 Mobbing i barnehagen

Alle informantene trækker frem at mobbing er negative handlinger som skjer systematisk over tid med samme barn. Pedagog 1 nevner skjevt makt forhold mellom mobber og offer, at barnet føler seg liten i forhold til den andre. Pedagog 2 og styrer sier mobbing kan være fysisk og psykisk. Pedagog 2 nevner at mobbing kan utføres av en eller flere personer. Når de skal beskrive mobbing i barnehagen nevnes slåing, dytting, utestenging, usynliggjøring og stygg språk bruk. Pedagog 2 sier: *«Mobbing kan være utestenging og usynliggjøring. Du vil det ikke vel, du støter det bort, du går med direkte negativ behandling.»* Pedagog 1 sier at barn kan bruke mer følelsesuttrykk fremfor ord. Hun har erfart at barn som lett tar til tårene eller blir sint, kan få negativ oppmerksomhet av andre barn. Pedagog 1 sier: *«..har hatt en del situasjoner der barn lett gråter fordi dem f.eks. ikke får være med på kjøkkenet. Det er den som skriker som alltid får gjennomgå f.eks. ved at noen barn kan annonsere -du får ikke være med på kjøkkenet!»* Alle informantene mener at det ikke bestandig er slik at barn mobber bevisst, med tanke på at barn ikke vet konsekvensene av det dem gjør. Pedagog 1 sier: *«.. det kan være mer eller mindre ubevisst for barna utfra hvor langt de har kommet med sosialiseringen.»*

Alle informantene sier de har opplevd mobbing i barnehagen. Pedagog 2 beskriver noen former for utestenging: *«De kan ha treer lek der det ikke er plass til den fjerde. Eller du får ikke være med på leken fordi du har stygg genser.»* ubevisst for barna utfra hvor langt de har kommet med sosialiseringen.» Styrer forteller at det er mer utestenging blant de største barna: *«det er en gruppe på tre jenter som er i lag og som utestenger hverandre.»* Hun forteller videre at det kunne tippe over i mobbing om ikke voksne satte inn tiltak for å forbedre situasjonen. Personalet har satt inn tiltak for å forbedre situasjonen til jentene ved å gripe inn og veilede når voksne opplever at noen blir utestengt. Styrer forteller: *«det handler om å finne sin plass og når man er liten vil man kanskje ha øverste plass på pallen.»* Hun forteller videre at barn kan bruke negative strategier som utestenging for å finne sin plass. Pedagog 2 forteller at det kan forkomme dytting, biting og slåing. Men det retter seg med konflikt i lek og at det da er det tilfeldig hvem som krangler med hvem og vil derfor ikke definere det som mobbing da det er engangstilfelle.

4.2 Forebyggende tiltak mot mobbing

Alle informantene sier de har strategier for å forebygge mobbing i barnehagen. Styrer sier at relasjon mellom barn og voksne er ekstremt viktig for at barna skal klare å ha relasjoner til

andre barn. Alle informantene legger vekt på å være gode rollemodeller for barna for å forebygge mobbing. Styrer: *«vi voksne viser at vi snakker godt i lag, at vi er enig – om vi ikke er enig, at vi kan løse ting på gode måter.»* Pedagog 1 forteller at dem bruker kroppsspråk og er heller ikke redd for å vise følelser sammen med barna: *«..her kan vi gi hverandre en klem, vi kan ta en High Five med en kollega.»* Hun mener at det skaper en god kultur i barnehagen. Pedagog 2 forteller om viktigheten av å bekrefte barna på en positiv måte, at det kan være forebyggende mot negativ atferd *«..bekrefte barna positivt og pøse på med masse omsorg og kjærlighet så kan det virke det forebyggende.»* Hun forteller videre om viktigheten av personalets bevissthet på sine holdninger til barna. Da barna selv og andre barn lett kan fange opp om dem er akseptert av en den voksne i måten barnet blir bekreftet på: *«Måten vi henvender oss til hvert enkelt barn, får de andre barna med seg - At dette er et barn som man er på godsidene med, kontra en barn man ikke er på godsidene med. Da sprer det seg bandt barna – «sikkert han som har gjort det, han pleier å få skylden.»* Styrer og pedagog 2 mener man må være bevisst på hvordan man snakker rundt barna. Styrer forteller at barna tar etter de voksnes ord og handlinger, som kan være et stort grunnlag for at barn mobber. Negative holdninger fra voksne, som baksnakking blir fort plukket opp av barna: *«..det er veldig fort for barnet å tenke – sånn må jeg gjøre for de voksne gjør jo det.»* Pedagog 2: *«Når barna opplever at mennesker blir vurdert som bra og dårlig (kategorisert) tar barna det med seg.»*

Å være tydelig som leder over for personalet er noe styrer og pedagog 2 legger vekt på. Pedagog 2 forteller at hun setter ord på det hun gjør, slik at andre skal forstå hennes hensikt. På den måten virker hun tydelig både for personalet og barna. Styrer forteller: *«Jeg er spesielt opptatt av tydelighet – at folk vet hva som forventes av dem når de er ansatt her og da tenker jeg i arbeid med barn og voksne.»* Hun kan si i fra om det er noe hun ønsker personalet skal gjøre annerledes. Det kan f.eks. være i forhold til hvordan en ansatt har håndtert en situasjon. Pedagog 1 påpeker at dem er bevisst på og ikke stille slike spørsmål over barn, men at det blir tatt på et møte så fort som overhodet mulig.

Pedagog 2 sier hun roser personalet *«Hvor godt det var du tok dette barnet, fint at du hadde tid der eller hvor fint at du løste denne konflikten.»* Når pedagogisk leder gir slik tilbakemelding på det personalet gjør, kan det skape trivsel og trygghet blant personalet. Pedagog 2 trekker frem motivasjon når hun roser personalet *«..å motivere ansatte - at de har gjort noe riktig og det kan motivere til å fortsette å gjøre de gode handlingene. Handler om det psykososiale arbeidsmiljøet, at du blir sett når du gjør noe bra.»* Styrer forteller at det er viktig å rose og gi tilbakemeldinger på det arbeidet personalet gjør. Styrer og pedagog 1

trekker frem åpenhet som en viktig faktor for å skape et raust arbeidsmiljø. Styrer: *«Det med å være åpen på utfordringer man har som ansatt, kollega og som person. Være ærlig når ting ikke fungerer istedet for at det baller på seg, det kan være en styrke i det å være sammen da, om det man gjør.»* Pedagog 1: *«.. å be om hjelp, at vi kan hjelpe hverandre. Ikke tro at vi kan løse problemer på egenhånd. Det går kanskje i bandt, men greit å ha med seg hele teamet. For da jobber man sterkere. Det tror jeg er en styrke.»*

Alle bruker avdelingsmøter og personalmøter for å snakke om hvordan de skal møte barna og hvilke tiltak som skal gjøres. Pedagog 2 forteller videre at dem ofte snakker sammen om hvordan dem skal investere i relasjonen til barna – hvordan de skal bry seg, og bli kjent med dem. I barnehagen der styrer og pedagog 1 diskuterer hvordan de skal jobbe med enkelt barn eller enkelt gruppe der det kan være utfordringer. De deler observasjoner og snakker om det som skjer mellom barn i ulike situasjoner barnehage hverdagen. Styrer forteller at dem har tatt utgangspunkt i atferds plan «de utrolige årene». Denne har styrer, pedagog 1 og personalet har vært kurset i. Gjennom observasjon og refleksjon kommer dem frem til hvilke utfordringer som er i barnegruppen, hva som er ønsket situasjon og hvilke tiltak som må til for å nå målet. Styrer forteller at dem diskuterer sammen for å komme frem til gode løsninger for hvordan dem vil at barna skal ha det. Gjennom jevnlig møter og samtaler forsikrer de seg om at alle er av samme oppfatning og har felles strategier å håndtere situasjoner på. Hun mener personalet i hennes barnehage har den samme forståelsen om hvordan de skal være gode rollemodeller.

Pedagog 1 og pedagog 2 forteller de bruker observasjon som et verktøy for å se hva som skjer i samspillet mellom barn. Pedagog 1 forteller at de er tettere på barnegrupper der de vet mobbesituasjoner kan oppstå. Hun viser til avdelingsmøter og kommunikasjon mellom personalet i hverdagen når hun forteller at de bruker observasjon over tid, for å så snakke sammen for å finne ut når mobbe situasjoner oppstår: *«..om det kan være usikkerhet blant barn som gjør at mobbing oppstår, må vi voksne være tryggere som voksne og gi tydeligere beskjeder på hva vi forventer av dem.»* Hun nevner viktigheten med å være tilstede rundt barna for å kunne være i forkant av situasjoner som kan bikke over i mobbing.

Pedagog 1 forteller videre at de snakker om barna for å bli bevisst på at alle barna blir sett i hverdagen. Pedagog 2 forteller likt som pedagog 1 at når personalet er bevisst på at det er sitasjoner der mobbing forekommer, er de «tettere på». *«Ofte er det i aldersgrupper der gruppedynamikken er sånn at en blir utestengt og da er vi voksne mer inni leken. Enten aktivt*

inn å leke sammen med barna, ellers så er vi i sirkelen utenfor leken slik at det er lett å komme til.» Hun forteller videre om barn som ikke har innpass i leken og som strever med det sosiale, at barna skal oppleve at de voksne bryr seg og skal være tilstede og gi støtte og veiledning i leken. Hun nevner voksnes holdning til barnet når hun forteller at barn skal bli tatt vare på når de kommer for å fortelle om vanskelige ting. Pedagog 1 forteller de jobber med å styrke barna begge veier, barna som mobber og som blir mobbet. Styrer forteller de jobber med å stryke de mest utsatte barna med å bli trygg på seg selv og klare å stå i det. Lære barna å sette grenser for seg selv og si nei når dem kjenner at andre barns handlinger er ubehagelig.

En strategi alle informantene bruker for å forebygge mobbing, er å snakke med barna om deres og andre barns følelser for å utvikle barnas empatiske evner. Dette arbeider de med i hverdagen. Pedagog 1 forteller at de veileder barna i forhold til følelsesuttrykk. Hun forteller *«.. vi jobber med å styrke barna slik at de skal klare å filtrere ut følelsene, veilede de på å bruke verktøy som - «dette finner jeg meg ikke i.»* Hun forteller videre at barnas følelsesuttrykk skal bli anerkjent men at man kan guide barna i forhold til å kjenne på følelsene sine: *«Han gjorde sånn, nå er jeg lei meg..! men om du snur det litt– kanskje du kan kjenne at du er litt sint i stedet for.»* Pedagog 2 forteller de snakker med barna om følelser, hvordan deres handlinger får konsekvenser for andre. Når et barn har såret andre barn kan dem for eksempel spørre barnet som utførte handlingen: *«hvordan tror du det er for Ole om du sier sånt? Hvordan er Ole i ansiktet når du sier sånne ting – ser du han er lei seg.»* Pedagog 2 forteller videre at de viser barna alternative handlinger - at vist et barn tar en leke i fra et annet barn, og barnet sitter og er lei seg så sier man: *«du Ole, du kan ikke ta leken i fra Kari. Nå må du gi den tilbake og si vær så god, så går du og spør om du kan få låne den etterpå. Nå er den opptatt.»* Hun forteller videre at de prøver å lære barn å finne andre alternativer fremfor å slå og ta leker i fra andre barn.

Styrer mener at samlingsstund er en fin arena å forebygge mobbing på ved å styrke barnas sosiale kompetanse. Pedagog 1 forteller at de ikke snakker om direkte mobbing med barna, men om vennskap og holdninger: *«Hvordan man skal være mot hverandre. Hvordan opptrer vi, og hva synes vi er greit. Det er sånn type arbeid vi gjør når vi ser at mobbing forekommer blant barna.»* Pedagog 2 mener at alle arenaer i barnehagen er en læringsarena der barna skal lære sosial kompetanse. Hun forteller at det daglige samspillet kan hjelpe barna å lære hvis det er bevisste voksne som er anerkjennende for barna og ser viktigheten av å være en god rollemodell for barna. Dem bruker også samlingsstunder til å snakke om vennskap og hvordan man skal være mot hverandre. Pedagog 1 og 2 sier de bruker litteratur som fokuserer på

vennskap og følelser som dem samtaler med barna om. Styrer forteller dem bruker dukker og rollespill for å vise hvordan man skal være mot hverandre. Deretter tar de barna i råd: «*er dette rette måten å gjøre det på?*» Så dramatiseres det på nytt for å gjøre det på rette måten. Hun forteller videre at de voksne dramatiser for barna. De bruker også to spøkelser som kommer og dramatiserer. Der snakker de om vennskap, følelser og hvordan man skal være med hverandre.

5. Drøfting

Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?

Her skal jeg drøfte teori om mobbing opp mot mine resultater. Jeg vil starte med å drøfte hva mobbing i barnehagen er og deretter forebyggende tiltak mot mobbing.

5.1 Mobbing i barnehagen

Informantene skulle definere hva dem la i begrepet mobbing. Alle informantene trekker frem mobbing som negative handlinger som skjer systematisk over tid med samme barn. Pedagog 2 legger til at mobbing kan utføres av en eller flere personer. Pedagog 1 nevner skjevt makt forhold mellom mobber og offer, at offeret føler seg liten i forhold til den som mobber. Pedagog 2 og styrer mener at mobbing kunne være både fysisk og psykisk. Dette støttes av Olweus (1992) og Rolands (2003) definisjon på mobbing som jeg har skrevet om på side 5 i oppgaven. Informantene skulle definere hva de så på som mobbing i barnehagen og trakk frem fysiske og psykiske negative handlinger som utestengning, slåing, biting, dytting, og stygg ord bruk. Dette støttes av Roland (2003) definisjon på mobbing der han betoner det voldelige aspektet med mobbing: «*Med mobbing eller plaging forstår vi fysisk eller psykisk vold mot et offer, utført av en enkeltperson eller grupper.*»

Jeg tolker det slik at utestengning er den vanligste formen for mobbing informantene har opplevd i barnehagen, da de snakket mest om det. Styrer forteller om en gruppe med jenter som stenger hverandre ute. Hun forteller videre at situasjonen kunne gått over i mobbing om voksne ikke var tilstede og veiledet dem. Hun forteller videre «*..det handler om å finne sin plass og når man er liten vil man kanskje ha øverste plass på pallen.*» Styrer forteller videre at barn kan bruke negative strategier for å finne sin plass. Jeg tolker det slik at disse jentene ofte kommer i konflikt med hverandre. Det virker til at jentene ikke greier å forhandle seg til enighet om lek eller posisjon i gruppen som i følge Helgesen (2014) kan føre til konflikt og at noen stenges ute. Det støtter Søndergaard (2009) som beskriver sosiale prosesser på avveie,

der barn kan bli vurdert innafor eller utenfor et fellesskap. Når situasjon blir slik der barns tilhørighet til gruppen trues, oppstår det angst for å bli utestengt og som rettes mot et medlem av gruppen som stemples som annerledes som fører til at barn blir stengt ute. Dette beskriver Søndergaard(2009) som eksklusjonsangst.

Midtsand et al. (2004) anslår at mellom 10 til 12 % barn i barnehagene opplever å bli mobbet opp til en eller flere ganger i uken. 6 -8 % opplevde de var mye eller veldig mye plaget av andre barn. En undersøkelse som Helgesen (2014) viser til, gjort av Crick, Casas og Ku (1999) viser at det forekommer mobbing blant barn helt ned i treårsalderen. Gjennom forskning er det tydelig bevist at barn mobber. Alle informantene sier dem har opplevd mobbing i barnehagen og er bevisste på at det skjer. De sier at de ikke opplever det som et stort problem. Som det står i manifest mot mobbing (2011) er ikke mobbing et stort problem i barnehager, men et problem for det barnet som blir mobbet. Jeg mener det er mye når barn blir mobbet flere ganger i uken. Jeg tolket ut fra mine informanter at det ikke forekommer like mye mobbing i deres barnehager som det har blitt forsket på. Pedagog 2 vil ikke definere konflikter mellom barn i lek som mobbing, da det er som Olweus (1992) beskriver det, omtrent lik balanse i styrkeforholdet. En konflikt i lek kan være som pedagog 2 sier være engangstilfeller der det er tilfeldig hvem som krangler. Barn kommer stadig i konflikt med hverandre i hverdagen. Det er som regel konflikter som løser seg og som ikke videre går ut over dem som er involvert. Informantene er samstemt i at mobbingen i de fleste tilfellene ikke er bevisst, da alle nevner at barn ikke vet konsekvensene av det dem gjør. Pedagog 1 sier: «.. *det kan være mer eller mindre ubevisst for barna utfra hvor langt de har kommet med sosialiseringen.*» Dette støtter Helgesens (2014) oppfatning av at voksne i barnehagen mener barnehagebarn er for små til å mobbe, som også begrunnes med deres modenhet. Informantene er bevist på at barn mobber, de har kunnskap om hva mobbing er og hva som kjennetegner den. På en annen side kan det virke som de har vanskelig for å snakke om at barna mobber og bruker heller begreper som utestenging, slåing og dytting når dem snakker om mobbing. Dette støtter Kristensen (2014) som fastslår at begrep er mer foretrukket å bruke i barnehagen fremfor mobbing. Hun never at bruken av slike begrep virker mer uskyldig og uten baktanke. Jeg tolker det slik at informantene kan ha vanskelig for å beskrive barn som mobbere da de mener at barn ikke mobber bevisst.

5.2 Forebyggende tiltak mot mobbing

Alle informantene sier de har strategier for å forebygge mobbing i barnehagen. De trekker frem holdninger til barna som en påvirkende faktor på barnas trivsel og utvikling. Styrer sier

at gode relasjoner mellom barn og voksne er viktig for at barna skal klare å ha relasjoner til andre barn. Pedagog 2 forteller om viktigheten av å bekrefte barna på en positiv måte «*..bekrefte barna og voksne positivt og pøse på med masse omsorg og kjærighet så kan det virke det forebyggende.*» Pedagog 1 og 2 trekker frem gode relasjoner med vekt på aksept og anerkjennelse i møte med barn og voksne som en forebyggende faktor. Dette støtter Olweus(1992) og Midtsand et al. (2004) sine meninger om at positive tilbake meldinger fremmer positiv atferd hos barn. Midtsand et al. (2004) påpeker at voksne må være bevisst på å anerkjenne barnets gode handlinger. Med det får barn et inntrykk av seg selv som en omsorgsfull person og dette vil speile seg i barnas handlinger. Olweus (1992) hevder barn lærer seg selv og kjenne i møte med omgivelsene. Derfor er det så viktig at voksne er bevisst på sine holdninger da barn lett forstår om dem blir akseptert i måten voksne forholder seg til dem. Pedagog 2 forteller: «*Måten vi henvender oss til hvert enkelt barn, får de andre barna med seg - At dette er et barn som man er på godsiden med, kontra en barn man ikke er på godsiden med. Da sprer det seg bandt barna – sikkert han som har gjort det, han pleier å få skylden.*» Om en voksen har problemer i relasjon til et barn, kan det påvirke måten den voksne snakker og forholder seg til barnet. Barn tolker voksnes holdninger ut fra kroppsspråk, uttrykk og stemmeleie og kan fort merke om den voksne er genuin. Usikkerheten eller utryggheten det kan fremkalle hos barn, kan fremme negativ atferd. Barn får med seg hvordan voksne forholder seg til andre barn. Voksne setter standarden på hva som er akseptabelt og barna tar etter de voksnes holdninger til det aktuelle barnet. Personalet i barnehagen kan bidra til at barn blir mobbet, uten at dem selv er klar over det. Derfor er det viktig at det snakkes om holdninger i personalet.

Lund (2014) mener at pedagogisk leder sammen med personalet må bevisstgjøre hverandre på måten dem møter hverandre og barna. Å snakke om hvordan dem skal møte med barn i utfordrende situasjoner gjør det enklere å stå i det som en varm og trygg voksen. Når personalet snakker og deler observasjoner kan dem se samme sak fra ulike perspektiv. Med det kan man få nye tanker og ideer til hvordan endre måten man møter barn på. Styrer og pedagog 2 trekker frem hvordan man fremstår som rollemodell for barna når de snakker om at dem er bevisst på hvordan dem snakker rundt barn. De får med seg mer enn det voksne er klar over, og de forstår om voksne snakker stygt om andre. Styrer påpeker at barna tar etter voksnes ord og handlinger som kan være et grunnlag for at barn mobber.

Et godt samhold mellom personalet er med på å forebygge mobbing. Når voksne har et godt sosialt miljø mellom ser barna dette og med det er det større sjanser for at barn også trives.

Pedagog 2 mener tydelighet kan fremme trivsel, derfor setter hun ord på det hun gjør, slik at andre skal forstå hennes hensikt. Styrer er også opptatt av tydelighet: *«at folk vet hva som forventes av dem når de er ansatt her og da tenker jeg i arbeid med barn og voksne.»* At personalet fremstår som en god rollemodell og som handler ut fra de verdiene og holdningene som gjelder i barnehagen. Når pedagogisk leder og styrer er tydelig, vet personalet hva forventes av dem og da er det mindre sjanser for at misforståelser eller feiltagelser oppstår. Dette støtter Skogen et al. (2005, s.105) som mener pedagogisk leder må være tydelig for personalet i form av tydelige tilbake meldinger på personalets holdninger og oppgaver. Gode tilbakemeldingsrutiner kan bidra til å skape trivsel og stabilitet, men også for å diskutere og klargjøre oppgaver med personalet. Styrer påpeker at hun kan si i fra om det er noe hun ønsker personalet skal gjøre annerledes og hun kan også stille spørsmål til det personalet gjør. Dette for å få et innblikk i hva folk tenker og om det kan være noe som kan benyttes videre. Men også for å få et innblikk i personens verdier og holdninger. Skogen et al. (2005) påpeker at hendelser som må tas opp med personal skal gjøres på en rolig og saklig måte. Styrer og pedagog 2 ser viktigheten av å anerkjenne personalets arbeid med barna i form av ros og andre positive tilbake meldinger. Styrer sier hun roser og gir tilbakemeldinger på det personalet gjør. Pedagog 2 mener tilbakemelding på det personalet gjør, kan skape trivsel og trygghet blant personalet. Når personalet får tilbakemeldinger, blir de mer bevisst på det de gjør i samspillet med andre og det kan bli mindre usikkerhet om hva som forventes av dem. Pedagog 2 trekker frem motivasjon når hun roser personalet *«..at de har gjort noe riktig og det kan motivere til å fortsette å gjøre de gode handlingene.»* Styrer og pedagog 1 nevner åpenhet som en viktig faktor for å skape et raust arbeidsmiljø. Pedagog 1: *«Det å være åpen på utfordringer man har som ansatt, kollega og som person. Være ærlig når ting ikke fungerer istedet for at det baller på seg, det kan være en styrke i det å være sammen om det man gjør.»* Dette støtter Lund (2014) sin teori om at raushet i kommunikasjon mellom personalet kan skape et arbeidsmiljø preget av trygghet og åpenhet over for hverandre, også i vanskelige situasjoner. I et raust arbeidsmiljø er det lov til å feile og personalet blir anerkjent for sine ulikheter som personer. Dette er også noe som barna vil forstå når dem ser hvordan de voksne samhandler og som vil påvirke barna til å være mer rause for hverandre som personer. Informantene bruker avdelingsmøter og personalmøter for å snakke om hvordan de skal møte barna og hvilke tiltak som skal gjøres. Styrer forteller dem ved bruk av jevnlig møter og samtaler, forsikrer seg om at alle er av samme oppfatning på hvordan de skal være gode rollemodeller og bruker felles strategier for å håndtere situasjoner på. Dette støtter Midtsand

(2004, s.70) som hevder at pedagogisk leder og personalet må ha avklart et felles handlingsmønster i forhold til hvordan dem skal være som rollemodeller for barna og hvilke situasjoner de skal gjelde i. Når pedagogisk leder og personalet har felles strategier for å forebygge negativ atferd, fremstår dem som mer tydelig for barna. Ved et felles handlingsmønster i forhold til grensesetting, oppstår det ikke forvirring blant barna. Voksne med ulike holdninger til dette forvirrer barna da de ikke helt greier å tolke hva voksne ønsker. Dette kan føre til at negativ atferd blir opprettholdt.

Styrer og pedagog 1 diskuterer de hvordan de skal jobbe med enkelt barn eller enkelt gruppe der det kan være utfordringer. De deler observasjoner og snakker om det som skjer mellom barn i ulike situasjoner i barnehage hverdagen. Styrer forteller dem bruker handlingsplan fra «de utrolige årene» som de jobber ut fra. Hun nevner dem har hentet mange av strategiene for å forebygge mobbing der i fra. Alle informantene bruker observasjon som et verktøy for å se hva som skjer i samspillet mellom barn. Lund (2014) påpeker at pedagogisk leder og personalet må diskutere seg frem til gode observasjons rutiner som sørger for at alle barn blir sett av en voksen. Pedagog 1 forteller at dem bruker å observere barn over tid for å finne ut når mobbe situasjoner oppstår og hva det er som får situasjonene til å oppstå. Hun forteller videre at dem snakker om barna for å bli bevisst på at alle barna blir sett i hverdagen.

Alle informantene ser på observasjon som et viktig verktøy for å oppdage og forebygge mobbing. De trekker frem viktigheten med å være tilstede rundt barna for å kunne være i forkant av der mobbesituasjoner oppstår. Pedagog 1 og 2 forteller at når de er bevisste på at det er situasjoner der mobbing forekommer, er de ekstra oppmerksomme, de er tett på. Pedagog 2: *«Ofte er det i aldersgrupper der gruppedynamikken er sånn at en blir utestengt og da er vi voksne mer inni leken. Enten aktivt inn å leke sammen med barna, ellers så er vi i sirkelen utenfor leken slik at det er lett å komme til.»* Dette støttes av Lund (2014, s.118) som nevner viktigheten av voksnes tilstedeværelse for å kunne bryte inn å veilede og støtte barn i vanskelige situasjoner. Voksne må være tilstedte for kunne være tydelige forbilder for barna. Olweus (1992, s.62) mener passivitet blant personalet gir barn inntrykk av at deres negative handlinger er akseptert av voksne. Mens et aktivt personale som konsekvent griper inn, marker tydelig for barna at slik atferd ikke er tillatt. Dette støtter Rydland Tholin (2012) som hevder at voksne skal være tydelige og gode rollemodeller ved at dem selv opptrer slik dem ønsker at barna skal opptre. Det de voksne sier, må også oppfølges av tilsvarende handlinger. Styrer påpeker at dem snakker med barna med en gang dem blir tatt for å mobbe andre. Slik

er man en tydelig rollemodell for barna, og med det blir det også mer tydelig for barna på hva som ønsket og uønsket atferd.

Pedagog 2 forteller om barn som ikke har innpass i leken og som strever med det sosiale, at barna skal oppleve at de voksne bryr seg og skal være tilstede og gi støtte og veiledning i leken. Når voksne er tilstedeværende rundt barna har dem også mulighet til å fange opp de barna som trenger å ha voksne med, eller i nærheten av leken når dem bygger relasjoner i lek og samspill med andre barn. Pedagog 2 nevner voksnes holdning til barnet når hun forteller at barn skal bli tatt på alvor når dem kommer for å fortelle om vanskelige ting. Dette støttes av Lund (2014) som mener situasjoner der mobbing kan oppstå, *«forbygges der det er voksne som tar barnas atferd på alvor, og ser når det er på tide å bryte inn.»* Voksne som ser når det er på tide å bryte inn, kjenner igjen uheldig samspill som f.eks. i en gruppe der det er mye konflikter rundt posisjoner i grupper, om hvem som skal bestemme eller i grupper der utestenging er vanlig.

Pedagog 1 og styrer trekker frem viktigheten med å støtte og veilede barna som mobber og som blir mobbet. Dem ser på dette som et viktig tiltak for å forebygge mobbing. At voksne kan komme inn i lek og veilede og hjelpe barn som står i fare for å utvikle mobbeatferd, men også barna som står i fare for å utvikle offeratferd. Midtsand et al. (2004) påpeker at barna trenger voksne som er tilstedeværende for å støtte barn som står i fare for å utvikle mobbeatferd. Dem trenger hjelp til å hevde seg på en god måte som ikke går ut over andre barn. Barn som er i fare for å utvikle offeratferd må få hjelp til å hevde seg og få kjenne mestringsfølelse av å få være del av fellesskapet. Styrer nevner at dem jobber med å stryke de mest utsatte barna med å bli trygg på seg selv slik at de skal klare å stå i det og si nei. Styrer og pedagog 1 nevner barn som er mer sårbar enn andre og som letter tar til tårene. Pedagog 2 nevner barn som er mer hissig enn andre, der følelsene lett blir for overveldende og som tar det ut på andre barn. I forhold til å støtte og veilede barna som mobber og som blir mobbet, påpeker pedagog viktigheten ved å hjelpe barna å sette ord på følelsene sine.

En strategi alle informantene bruker for å forebygge mobbing, er å snakke med barna om deres og andre barns følelser for å utvikle barnas empatiske evner. Empati er noe alle informantene legger stor vekt på når det kommer til å lære barna sosial kompetanse. Dette arbeider de mye med i hverdagen. Pedagog 1 forteller at dem veileder barna i forhold til følelsesuttrykk. Hun forteller at dem jobber med å styrke barna slik at det skal klare å filtrere ut følelsene. Veilede og lærer dem på å bruke verktøy som så si nei når andre barn er ufin.

Hun forteller videre at barnas følelsesuttrykk skal bli anerkjent men at man kan guide barna i forhold til å kjenne på følelsene sine: «*Han gjorde sånn, nå er jeg lei meg..! men om du snur det litt– kanskje du kan kjenne at du er litt sint i stedet for.*» Lund (2014) mener barn bruker følelsesuttrykk og atferd som kommer av deres livserfaring. Midtsand et al. (2004, s.72) mener at barn kan ha vanskelig å sette ord på følelser og uttrykke sine behov, derfor kan dem hevde seg med sosialt uakseptable strategier som f.eks. slåing eller dytting. Her må pedagogisk leder gjøre barnet oppmerksom på følgende av sine handlinger og veilede barnet til å finne andre måter å uttrykke seg på. Pedagog 2 forteller dem snakker med barna om følelser, hvordan deres handlinger får konsekvenser for andre. Når et barn har såret andre barn kan dem for eksempel spørre barnet som utførte handlingen: «*hvordan tror du det er for Ole om du sier sånt? Hvordan er Ole i ansiktet når du sier sånne ting – ser du han er lei seg.*» Dem hjelper barna med å sette ord på, og sortere følelsene sine. Barna blir også ansvarliggjort for sine handlinger og kan med det lære å forstå at deres handlinger kan såre andre. Pedagog 2 forteller dem gir barna verktøy til alternative handlinger fremfor å bruke sosialt negative strategier: «*du Ole du kan ikke ta leken i fra Kari. Nå må du gi den tilbake og si vær så god, så går du og spør om du kan få låne den etterpå. Nå er den opptatt.*» Dette støtter Midtsand et al. (2004, s.75) sin teori om å snakke med barn om deres egne og andre barns følelser, som kan lære barn å tolke og forstå andre barns følelsesuttrykk, som er avgjørende for å lære dem å være empatisk ovenfor andre.

Gjennom denne oppgaven kommer det godt frem at informantene legger mye vekt på å være tilstedeværende og anerkjennende voksne. Det er også tydelig at de jobber på flere måter for å vise barna hva som er ønsket og uønsket atferd. For å forebygge mobbing er det viktig at pedagogisk leder og personalet jobber for å styrke barnas sosiale kompetanse. I denne oppgaven har jeg nevnt mange forebyggende tiltak som bygger på å styrke barnas sosiale kompetanse. Som det står i rammeplanen (2011) skal barnehagen gi barna varierte samspillserfaringer. Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre i ulike situasjoner som er en forutsetning for å kunne ta initiativ til lek og vennskap. Styrer forteller dem bruker dukker og rollespill for å vise hvordan man skal være mot hverandre. Hun forteller videre at de voksne dramatiser for barna. Deretter tar dem barna i råd: «*er dette rette måten å gjøre det på?*» Så dramatiseres det på nytt for å gjøre det på rette måten. Roland (2007, s.107) hevder at barn kan gå inn i ulike roller og kjenne konkret hvordan situasjoner kan oppleves for andre. Alle informantene trekker frem samlingsstund som en egnende arena å jobbe med barnas sosiale kompetanse. Pedagog 1 forteller at dem ikke snakker om direkte

mobbing med barna, men om vennskap og holdninger: «*Hvordan man skal være mot hverandre. Hvordan opptrer vi, og hva syns vi er greit. Det er sånn type arbeid vi gjør når vi ser at mobbing forekommer blant barna.*» Pedagog 2 forteller dem også benytter seg av samlingsstunder til å snakke om vennskap og holdninger. Roland (2007) hevder at å snakke med barna kan bevisstgjøre de på hva som er ønsket og uønsket atferd og hvordan handlinger kan ha følger for andre. Pedagog 2 påpeker at alle arenaer i barnehagen er en læringsarena der barna skal lære sosial kompetanse, noe som støttes opp av rammeplanen (2011). Hun forteller videre at det daglige samspillet hjelper der det er bevisste voksne som er som vet hvor viktig det er å være en god rollemodell for barna, som ser hvordan dem er med på å forme barna.

6. Konklusjon

Problemstillingen min var å finne ut: *Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?* Gjennom resultatene fra intervjuene og ved gjennomgang av litteratur har jeg kommet frem til noen ting som jeg mener er avgjørende for at pedagogisk leder skal kunne forebygge mobbing i barnehagen. Det finns ingen fasit på hvordan man skal forebygge mobbing i barnehagen, da det er mange ulike måter å gjøre dette på.

Det jeg kom frem til er at tilstedeværende og kompetente voksne som tar barnas atferd på alvor har en stor betydning for å forebygge mobbing i barnehagen. Pedagogisk leder må snakke og reflektere sammen med personalet over hva de observerer i samspillet mellom barn og diskutere seg frem til felles strategier for å håndtere ulike situasjoner. De må være bevisst på sine holdninger da de er rollemodeller og forbilder for barna. Deres holdninger skal samsvare med deres handlinger. Barn trenger voksne som anerkjenner dem og deres gode handlinger, som kan styrke deres selvbilde og fremme positive handlinger.

Pedagogisk leder må være tilstede rundt barna for å kunne gi dem støtte og veiledning til å håndtere situasjoner. Barn trenger å lære strategier for å løse konflikter eller for å få adgang til lek. Uheldig samspill kan oppdages i tide, det kan forebygges ved at pedagogisk leder er tydelig på hva som er ønsket og uønsket atferd. Når pedagogisk leder gir støtte og veiledning i det øyeblikket en situasjon oppstår, kan barnas sosiale kompetanse styrkes. Barn som står i fare for å utvikle mobbeatferd eller offeratferd må styrkes ved at dem blir veiledet i lek og samhandling med ande barn. Med veiledning fra voksen, kan barnet få vist sine beste sider av seg selv og med det utviklet sin sosiale kompetanse og få et bedre selvbilde. Pedagogisk leder må også legge opp til at barn får varierte samspillserfaringer. Dette kan barn få gjennom felles aktiviteter og lek der pedagogisk leder er tilstede og veileder dem hensiktsmessig underveis.

Med det styrkes barnas sosiale kompetanse, som skal være forebyggende slik at barn ikke utvikler mobbe – eller offeratferd

Jeg har fått inntrykk av at de to pedagogiske lederne og styreren i de to barnehagene jobber likt på mange områder for å forebygge mobbing, men også noen ulike måter. Der den ene barnehagen har mer fokus på det, de legger planer og følger opp – de jobber ut fra programmet «de utrolige årene» som er med på fremme positivt samspill mellom barn og som er med på å forebygge mobbing. Den andre barnehagen jobber ikke utfra noen handlingsplan. Jeg tenker etter å ha forsket på dette, at ett tidlig fokus på forebygging av mobbing vil begrense antall mobbere og mobbeoffer. Det hadde vært interessant å kunne forsket på dette i ett større omfang – om det blir færre mobbere og mobbeoffer med ett sterkt fokus på forebygging av mobbing fra barna er i barnehagen.

7. Litteraturliste

- Barnehageloven(2008). *Lov om barnehager*. Hentet 02.juni 2016 fra:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1
- Bergsland, M.D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Helgesen, M. B. (2014). *Hvordan kan mobbing forstås?* I M. B. Helgesen (Red.), *Mobbing i barnehagen. Et sosialt fenomen* (s. 19-31). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kristensen, M. Ø. (2014). *Kampen om mobbebegrepet*. I M. B. Helgesen (Red.), *Mobbing i barnehagen. Et sosialt fenomen* (s. 32-51). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Oslo: Kunnskapsdepartementet 2011.
- Lund, I.(2014). *Tydelige og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen*. I M.B. Helgesen (Red.), *Mobbing i barnehagen. Et sosialt fenomen* (s.114-126). Oslo: Universitetsforlaget.
- Midtsand, M., Monstad, B., & Søbstad, F. (2004). *Tiltak mot mobbing starter i barnehagen*. Trondheim: Dronning Mauds Minne, Høgskole for førskolelærerutdanning.
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen. Hva vet vi og hva kan vi gjøre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Regjeringen. Manifest mot mobbing 2011-2014. (2011). Hentet 02.juni 2016 fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/manifest_mot_mobbing2011_2014_hefte_web.pdf
- Roland, E. (2007). *Mobbingens psykologi. Hva kan skolen gjøre?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Skogen, E., Haugen, R., Lundestad, M., & Slåtten, M. V. (2005). *Å være leder i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet.(2012). *Mobbing i barnehagen*. Hentet 02.juni 2016 fra:
<http://www.utdanningsforbundet.no/upload/Brosjyre%20-%20ferdig.pdf>

8. Vedlegg

Intervjuguide

Tema: Mobbing

Problemstilling: *Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?*

Bakgrunnsopplysninger

Stilling:

Arbeidserfaring:

Ansiennitet:

Mobbing i barnehagen

- 1 Hva legger du i begrepet mobbing?
- 2 Hva vil du beskrive som mobbing i barnehagen?
- 3 Har du opplevd mobbing i barnehagen?

Forebygging av mobbing

1. Tror du barnas og voksnes relasjoner til hverandre, og voksnes relasjoner til hverandre har noe å si for miljøet i barnehagen? Evt. på hvilken måte?
2. Hvordan kan du som pedagogisk leder være et forbilde for personalet?
3. Hvordan arbeider du med mobbing i barnehagen?
4. Har dere en felles forståelse for hvordan voksne skal være som rollemodeller for å forebygge mobbing i barnehagen?
 - Snakker dere åpent om det?
 - Veileder du enkelt personer der du ser situasjoner der de burde handlet på en annen måte?
5. Hva gjør dere for å lære barna hva som er ønsket atferd? Bruker dere noen strategier?
6. Noe du ønsker å tilføye?

Opplasting av samtykkeskjema

Opplasting samtykkeskjema

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3366896_5224941
Filtype	pdf
Filstørrelse	15.462 KB
Opplastingstid	02.06.2016 08:50:00

Neste side
Besvarelse
vedlagt

SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e): Ilona Samuelsen Molund

Norsk tittel: Hvordan kan pedagogisk leder forebygge mobbing i barnehagen?

Engelsk tittel: How could an pedagogical leader prevent bullying in kindergarten?

Studieprogram: Barnehagelærer

Emnekode og navn: BLU 360

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

08.2016

Kan frigis fra: _____

Dato: 02.06.2016

Ilona Samuelsen Molund

underskrift

underskrift

underskrift

underskrift

